

Endringer i faget kroppsøving

Udir-8-2012

Her finner du informasjon om endringer i faget kroppsøving i grunnskolen og videregående opplæring.

RUNDSKRIV SIST ENDRET: 05.08.2015

Innhold

1. Innledning

2. Konsekvenser for de private skolene

3. Læreplanen i kroppsøving

3.1 Et tydeligere formål

3.2 De samme hovedområdene på ungdomstrinnet og i videregående opplæring

3.3 Grunnleggende ferdigheter

3.4 Endringer i kompetansemål

3.5 Vurderingsordningen

4. Forskrift til opplæringsloven

4.1 Grunnlaget for vurdering i faget

Grunnlaget for vurdering - Merknad til første ledd

Forutsetninger og innsats - Merknad til andre ledd

4.2 Underveis- og sluttvurdering i kroppsøving

Forholdet mellom underveis- og sluttvurdering

Periodisering av opplæringen

Bruk av tester

4.3 Fritak fra vurdering med karakter

Merknad til § 3-23 - fritak fra vurdering med karakter

4.4 Fritak fra opplæring i kroppsøving

4.5 Kroppsøving i opplæring for voksne etter opplæringsloven kapittel 4A

4.6 Privatisteksamen

1. Innledning

Endringer i 2012

Kunnskapsdepartementet har vedtatt endringer i faget kroppsøving i grunnskolen og i videregående opplæring med virkning fra 1. august 2012. Det er gjort endringer i læreplanen for faget, i forskriften til opplæringsloven og i forskriften til privatskoleloven. Dette innebærer at den nye læreplanen skal brukes på alle trinn fra skoleåret 2012 – 2013, også for privatister i videregående opplæring. Det er foretatt følgende endringer:

Endringer i læreplanen

- Revidert formål for faget kroppsøving
- Endring i hovedområder på ungdomstrinnet og i videregående opplæring
- Endringer i grunnleggende ferdigheter
- Endringer i kompetansemålene
- Dagens privatisteksamen i videregående opplæring endres til en muntlig-praktisk eksamen

Endringer i forskrift til opplæringsloven og i forskrift til privatskoleloven

- Grunnlaget for vurdering i faget i kroppsøving er endret:
 - o Det er ikke lenger forskriftsfestet at elevens forutsetninger er en del av grunnlaget for vurdering.

o Det er forskriftsfestet at elevens innsats skal være en del av grunnlaget for vurdering.

- Fritak fra vurdering med karakter utvides til også å gjelde elever i grunnskolen.
- Fritak fra vurdering med karakter gjelder hele faget, ikke bare den praktiske delen.
- Voksne i videregående opplæring, etter opplæringsloven kapittel 4A, fritas fra opplæring i kroppsøving.

Endringer i læreplanen er omtalt i kapittel 3, og endringer i forskriften til opplæringsloven og i forskriften til privatskoleloven er omtalt i kapittel 4.

Endringer i 2015

Kunnskapsdepartementet har vedtatt endringer i faget kroppsøving i grunnskolen som omhandler svømming med virkning fra 1. august 2015.

Formålet for faget er justert, kompetansemål på svømmedyktighet er lagt som kompetansemål etter 4. trinn, og kompetansemålene vedrørende svømming er endret i grunnskolen.

2. Konsekvenser for de private skolene

Endringer i faget kroppsøving gjelder også for private skoler som er godkjent etter privatskoleloven. I bestemmelser som direkte berører faget kroppsøving, er det gjort tilsvarende endringer i forskrift til privatskoleloven som i forskrift til opplæringsloven. Merknader knyttet til endringer i forskrift til opplæringsloven og i læreplanen for faget gjelder så langt de passer også for de private skolene.

Noen private skoler har fått godkjent en annen læreplan i kroppsøving enn den som står i Kunnskapsløftet, jf. privatskoleloven § 2-3. Utdanningsdirektoratet må derfor vurdere på nytt om læreplanen ved disse skolene gir elevene *“jamngod opplæring i faget”*. På denne bakgrunn kan noen private skoler måtte revidere læreplanen i faget kroppsøving.

3. Læreplanen i kroppsøving

Styringsdokumentene for opplærings- og vurderingspraksis i faget kroppsøving er opplæringsloven med forskrifter, medregnet Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Kunnskapsdepartementet har med hjemmel i opplæringsloven §§ 2-3 og 3-4 fastsatt en læreplan i kroppsøving som dekker grunnskolen og videregående opplæring. Læreplanen i kroppsøving er utviklet med utgangspunkt i de føringene for Kunnskapsløftet som ble gitt i St.meld. nr. 30 (2003-2004) *Kultur for læring*. Læreplanen fastsetter de kompetansemålene som elevene skal kunne nå.

Kroppsøving er et allmenndannende fag, men også et fag der praktisk bruk av kroppen i ulike typer aktiviteter er en vesentlig del av faget. Et sentralt element i Kunnskapsløftet er overgangen fra læringsmål, som i tidligere læreplaner var knyttet til kunnskap og ferdigheter, til kompetansebaserte læreplaner. I Kunnskapsløftet er kompetanse forstått som evnen til å møte en kompleks utfordring, eller utføre en kompleks aktivitet eller oppgave. Det er elevens samlede kompetanse i faget som skal vurderes. Elevenes ferdigheter i kroppsøvingfaget må utvikles som en kompetanse som gir dem mulighet til å delta i ulike aktiviteter med økende kompleksitet. Et viktig grunnlag for læring og utvikling blir derfor at lærerne gir elevene relevante utfordringer for å utvikle kompetansen.

[Læreplanen i kroppsøving finner du her.](#)

Nedenfor har vi gjort rede for endringene i læreplanen i kroppsøving.

3.1 Et tydeligere formål

Formålet legger premisser for hvordan elever og lærere skal jobbe med kompetansemålene. Her blir det understreket at bevegelse er grunnleggende for mennesket, og at fysisk aktivitet er viktig for alle og nødvendig for å fremme god helse.

Organisert aktivitet, fri aktivitet og eksperimentering står sentralt som aktivitetsområder, og fair play og felles regler er en viktig del av faget. Begrepet fair play omfatter samhandling og å vise respekt for hverandre i ulike aktiviteter. Det betyr også å gjøre hverandre gode.

Elevene skal i sterkere grad forstå hva som kreves for å nå egne mål. Med endringen har vi tatt hensyn til det mangfold av bevegelsesidealer som preger dagens samfunn, og som spesielt eksisterer i ungdommens egen kultur. Vi har også understreket at kunnskap om trening og helse og sosiale aspekter ved fysisk aktivitet gjør faget sentralt for å styrke

elevenes selvilde, identitet og flerkulturelle forståelse. Opplæringen i faget skal gi elevene mulighet til å reflektere over og vurdere sin egen innsats og kompetanse.

3.2 De samme hovedområdene på ungdomstrinnet og i videregående opplæring

Hovedområdet på 1. til 4. årstrinn er uendret. Hovedområdet Idrettsaktivitet og dans på 5 - 7. årstrinn, 10. årstrinn og Vg1 – Vg3 er endret til Idrettsaktivitet slik at dette hovedområdet har samme navn fra 5. årstrinn til Vg3. Dette synliggjør progresjonen mellom trinnene tydeligere enn før, og vektlegger sammenhengen mellom fysisk aktivitet, livsstil, ernæring og helse, hvor lek og ulike treningsformer har betydning for kroppslig utvikling og helse.

På samme måten er hovedområdet Aktivitet og livsstil på 8. – 10. årstrinn endret til Trening og livsstil, og har nå samme navn som for Vg1 – Vg3. Læreplanen fra ungdomstrinnet og ut videregående opplæring har derfor de samme tre hovedområdene. Med disse endringene blir progresjonen i elevenes kompetanse tydeligere og synliggjør at planen er gjennomgående.

Kroppsøving har nå følgende hovedområder:

Årssteg	Hovedområde		
1.–4.	Aktivitet i ulike rørslemiljø		
5.–7.	Idrettsaktivitet	Friluftsliv	
8.–10.	Idrettsaktivitet	Friluftsliv	Trening og livsstil
Vg1–Vg3	Idrettsaktivitet	Friluftsliv	Trening og livsstil

3.3 Grunnleggende ferdigheter

De grunnleggende ferdighetene er integrert i kompetansemålene der dette er naturlig og på fagets premisser. To av de grunnleggende ferdighetene har endret navn: å kunne uttrykke seg muntlig er endret til muntlige ferdigheter. Å kunne bruke digitale verktøy er endret til digitale ferdigheter. Beskrivelsene av disse ferdighetene er justert.

3.4 Endringer i kompetansemål

Kompetansemålene er tydeligere for å sikre progresjonen mellom de ulike nivåene, og spiralprinsippet er klarere. Spiralprinsippet innebærer at kompetansemålene bygger på hverandre, og at kompleksiteten i kompetansemålene øker gjennom hele grunnopplæringen. Kompetansemålene i læreplanen i kroppsøving er utformet ulikt. Enkelte kompetansemål er avsluttende, mens noen kompetansemål er videreført på et høyere nivå. Spiralprinsippet er innarbeidet for å vise progresjonen i elevens kompetanse. Dette innebærer at aktiviteter blir gjentatt i stadig mer avanserte former etter hvert som elevene blir eldre, og kompetansen deres øker.

Begrunnelsen for endringene er behovet for å konkretisere kompetansemålene, og å vise progresjonen fra barnetrinnet til videregående opplæring på en tydeligere måte. Kompetansemålene henger nå klarere sammen med formålet, særlig med tanke på livslang bevegelsesglede og samhandling.

Under hovedområdet Idrettsaktivitet innebærer endringen av kompetansemålene i dans en presisering av progresjonen mellom de ulike trinnene, og kulturaspektet er inkludert. Samhandling og fair play er inkludert i kompetansemål på hvert hovedtrinn slik at de inngår i vurderingsgrunnlaget i faget.

I hovedområdet Friluftsliv er allemannsretten tatt inn i et av kompetansemålene fordi dette kan ha betydning for egen glede ved å ferdes i naturen. I tillegg er "andre måter å orientere seg på" innlemmet i kompetansemål i læreplanen. Dette kan knyttes til digitale ferdigheter. Det kan også ivareta samisk tradisjon og kunnskap om å ferdes i naturen, og sikre progresjonen i kompetansemålene i Friluftsliv fra 1.-4. årstrinn til Vg3.

Endringer i 2015 om svømming

Fra 1. august 2015 er kompetansemålene i svømming etter 4., 7. og 10. trinn endret.

Å være trygg i vann, og å være svømmedyktig er konkretisert i kompetansemålene. Dette er lagt til etter 4. trinn. Progresjonen i svømme- og livredning er tydeliggjort. Dette vises i tabellen under:

Etter 4. trinn	Etter 7. trinn	Etter 10. trinn
<p>leike og utføre grunnleggjande øvingar med vasstilvenning som å dykke, flyte, gli, skape framdrift, hoppe uti og orientere seg i vatn</p> <p>vere svømmedyktig ved å falle uti på djupt vatn, svømme 100 meter på magen, og undervegs dykke ned og hente ein gjenstand med hendene, stoppe og kvile i 3 minutt (imens flyte på magen, orientere seg, rulle over, flyte på rygg); så svømme 100 meter på rygg og ta seg opp på land</p>	<p>utføre grunnleggjande teknikkar i svømming på magen, på ryggen, på sida, under vatn, og kunne berge seg sjølv i vatn</p>	<p>utføre varierte og effektive svømmeteknikkar over og under vatn</p> <p>svømme ein lengre distanse basert på eiga målsetjing</p>
<p>ferdast trygt i, ved og på vatn og gjere greie for farane, og tilkalle hjelp</p>	<p>praktisere trygg ferdsel og gjere risiko- og sikkerheitsvurderingar i, ved og på vatn under varierte vêrforhold</p>	<p>utføre enkel førstehjelp forklare og utføre livberging i vatn</p> <p>forklare og utføre livbergande førstehjelp</p>

I veiledning til læreplanen i kroppsøving, og i støttmateriellet Svømme- og livredningsopplæring er det konkrete råd og opplegg for hvordan dette kan gjøres i opplæringen.

3.5 Vurderingsordningen

Vurderingskapitlet i læreplanen beskriver sluttvurderingen, også i privatistordningen. Vurderingsordningene for elever er ikke endret. I kroppsøvingfaget skal elevene ha en standpunktkarakter på 10. trinn og i videregående opplæring på det nivået faget avsluttes. Elever kan ikke trekkes til eksamen i faget, verken i grunnskolen eller i videregående opplæring.

For privatister i videregående opplæring er eksamensformen endret til en lokalt gitt muntlig-praktisk eksamen. Muntlig-praktisk eksamen skal foregå i samsvar med reglene i forskrift til opplæringsloven kapittel 3, se særlig § 3-30. Rammen for muntlig-praktisk eksamen er inntil 45 minutter. En muntlig-praktisk eksamen gir en ramme som gjør at privatistene får vise

kompetanse i så store deler av faget som mulig, i samsvar med formålet og kompetansemålene i faget. Privatister som melder seg opp til eksamen etter 1.8.2012, skal gå opp etter ny eksamensordning, det vil si muntlig-praktisk eksamen, og vise sin kompetanse i tråd med målene i den reviderte læreplanen.

Både for elever og privatister er det en sluttvurdering med tallkarakter, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-4. Karakteren skal føres på vitnemål og teller ved inntak til videregående opplæring og ved opptak til høyere utdanning.

4. Forskrift til opplæringsloven

Faget kroppsøving er også regulert i forskrift til opplæringsloven, både gjennom generelle bestemmelser som har betydning for alle fag, og gjennom særbestemmelser som bare gjelder for kroppsøving. Bestemmelsene i forskrift til opplæringsloven kapittel 3 om individuell vurdering gjelder for kroppsøving i den ordinære grunnopplæringen. Endringene i forskriften må ses i sammenheng med endringer i læreplanen for faget. For kroppsøving er følgende særskilt regulert i forskriften:

- Grunnlaget for vurdering, se § 3-3 andre ledd
- Fritak fra vurdering med karakter, se § 3-23
- Fritak fra opplæring for elever og privatister, se § 1-12
- Fritak fra opplæringen for voksne i videregående opplæring etter kapittel 4A, se § 1-13

Nedenfor har vi gjort rede for hvordan du skal forstå disse bestemmelsene.

Det er gjort tilsvarende endringer i forskrift til privatskoleloven.

4.1 Grunnlaget for vurdering i faget

Vurderingsgrunnlaget har betydning for opplærings- og vurderingspraksis. I kroppsøving er grunnlaget for vurdering endret flere ganger med ulik vektning av innsats, holdninger, samarbeidsevne, ferdigheter, teori og forutsetninger. Kroppsøving er et gjennomgående fag med en felles læreplan for hele det 13-årige løpet, og vurderingsgrunnlaget i faget er nå det samme i grunnskolen og i videregående opplæring.

Grunnlaget for vurdering i faget kroppsøving er regulert i § 3-3 første og andre ledd. Det er gjort endringer i § 3-3 andre ledd for kroppsøvingfaget. Første og andre ledd må ses i sammenheng. En tilsvarende bestemmelse er fastsatt i forskrift til privatskoleloven § 3-3 første og andre ledd.

Grunnlaget for vurdering - Merknad til første ledd

Grunnlaget for vurdering i kroppsøving er, som i andre fag, de samlede kompetansemålene i læreplanen. Dette er et målrelatert vurderingsprinsipp. Den enkelte elev skal ikke vurderes i forhold til andre elevers kompetanse. Det er med andre ord forskriftsstridig å legge til grunn et normrelatert vurderingsprinsipp, for eksempel en normalfordelingskurve.

Det er også et krav at sluttvurderingen av elevens kompetanse skal avgjøres på grunnlag av en helhetsvurdering i samsvar med kompetansemålene. Dette er et breddekrav.

Kompetansemålene må ses i sammenheng, og det er ikke lov å fastsette standpunktkarakter på grunnlag av et utvalg av kompetansemålene. Når eleven får halvårsvurderingen, må læreren ta utgangspunkt i hva som er forventet på tidspunktet for vurderingen, jf. § 3-13 tredje ledd. Karakteren skal fastsettes på grunnlag av kompetansemålene som er gjennomgått i opplæringen, og det er ikke lov å sette en halvårsvurdering med karakter på grunnlag av bare noen av målene som er gjennomgått.

Forutsetninger og innsats - Merknad til andre ledd

Tidligere § 3-3 andre ledd, andre og tredje punktum, er endret. Det er nå fastsatt i § 3-3 andre ledd, andre punktum at innsats skal være en del av grunnlaget for vurdering i faget kroppsøving i hele grunnopplæringen. Det er ikke lenger fastsatt i forskriften at elevens forutsetninger skal vektlegges i grunnskolen. Elevenes individuelle forutsetninger er innarbeidet i kompetansemålene.

Forutsetninger

I § 3-3 andre ledd første punktum er det utdypet hva som ikke kan trekkes inn i vurderingen i fag. Det er elevens forutsetninger, fravær eller forhold knyttet til orden eller atferd. Dette prinsippet må ses i sammenheng med § 3-3 første ledd. Det er unntak fra dette når læreplanen for faget inneholder kompetansemål som er knyttet til holdningene til eleven eller elevens forutsetninger. I kroppsøving er elevens individuelle forutsetninger innarbeidet i kompetansemålene. Når elevens forutsetninger er en del av kompetansemålet, vil de

trekkes inn i vurderingen.

Innsats

I § 3-3 andre ledd andre punktum er det forskriftsfestet at elevens innsats er en del av grunnlaget for vurderingen i faget kroppsøving i både grunnskolen og videregående opplæring. Dette betyr at karakterer gitt i halvårsvurderingen og til standpunkt både skal uttrykke elevens oppnådde kompetanse og innsats.

Innsats i faget kroppsøving innebærer at eleven prøver å løse faglige utfordringer etter beste evne uten å gi opp, viser selvstendighet og utfordrer egen fysiske kapasitet. Det innebærer at eleven samarbeider med andre og bidrar til at andre lærer i faget. Det skal ha innvirkning på karakteren at eleven fortsetter å øve også når det ikke gir resultater i prestasjon eller ferdighetsutvikling. Det å være i bevegelse og bli kjent med seg selv gjennom kroppslig utfoldelse er en del av formålet for faget. Derfor blir arbeidsprosessen et vesentlig trekk ved kompetansen i kroppsøving. Tilsvarende når elevene samarbeider om oppgaver og i aktiviteter i kroppsøving. Den enkelte elev er avhengig av at de andre elevene yter innsats og opptrer målrettet ut fra aktivitetens logikk for at den enkelte skal kunne utvikle kompetansen sin. Slik sett er det å yte innsats viktig i seg selv i mange aktiviteter, også der en ikke mestrer selve aktiviteten så godt.

Ved å gjøre innsats til en del av grunnlaget for vurdering, i tråd med formålet med faget, kan elever ha mulighet til å oppnå en god karakter i faget til tross for lav kompetanse og med forutsetninger som gjør det vanskelig å ha høy måloppnåelse.

Elever med funksjonshemninger

Endringene reduserer ikke den muligheten elever med funksjonshemninger har til å få positive erfaringer med faget ved å oppleve mestringsglede og kunne oppnå en god karakter. I mange av kompetansemålene er nettopp elevens evne til å vise kompetanse tilpasset egne forutsetninger et viktig element. Kompetansemålene er i større grad individrettet, og elevens relative forbedring står sentralt. At elevens forutsetninger ikke er forskriftsfestet som en del av vurderingsgrunnlaget, gir ikke elever med funksjonshemninger dårligere muligheter til å få en god karakter i faget. At innsats vektlegges som en del av vurderingsgrunnlaget vil også være viktig.

4.2 Underveis- og sluttvurdering i kroppsøving

Underveis- og sluttvurdering er regulert i forskrift til opplæringsloven i §§ 3-11 til 3-16, 3-17 og 3-18. Disse bestemmelsene er ikke endret, men fordi vurderingspraksis i faget kroppsøving i noen tilfeller ikke har vært i samsvar med forskriften, minner vi om innholdet i disse bestemmelsene og konsekvenser for faget.

Forholdet mellom underveis- og sluttvurdering

All vurdering fram til standpunktkarakteren fastsettes, er en del av underveisvurderingen. Mens formålet med sluttvurdering er å gi informasjon om den kompetansen eleven har oppnådd ved slutten av opplæringen, jf. § 3-2 tredje ledd, er formålet med underveisvurdering videre læring og faglig progresjon, jf. § 3-2 andre ledd. I kroppsøving vil det etter de nye bestemmelsene være elevens kompetanse og innsats som skal være grunnlaget for vurdering.

Forutsetningen for en god sammenheng mellom underveis- og sluttvurdering er at det jobbes systematisk med underveisvurdering i løpet av opplæringen. Det går frem av forskrift til opplæringsloven § 3-2, femte ledd, at underveis- og sluttvurdering skal ses i sammenheng for å forbedre opplæringen. Dette betyr at læreren må tenke på sluttvurderingen allerede i starten av opplæringen. Det handler bl.a. om å være tydelig på hva som kjennetegner kompetansen og innsatsen som kreves for å få de ulike karakterene, og hva som blir vurdert ved avslutningen av opplæringen. God underveisvurdering handler om at lærer og elev systematisk bruker informasjonen de får gjennom vurdering og tilbakemeldinger til mer og bedre læring.

I forbindelse med underveisvurdering er det viktig å være bevisst på at karakterskalaen er relativ. Det vil si at det skal være mulig for eleven å få en god karakter tidlig i opplæringsløpet, for eksempel karakteren 5 i forbindelse med halvårsvurderingen til jul på 8. trinn, fordi denne karakteren er et uttrykk for hva eleven kan ut fra det som er forventet på dette tidspunktet. Derfor kan ikke denne karakteren sammenlignes med karakteren 5 til standpunkt på 10. trinn. Kompetansen og innsatsen disse karakterene uttrykker, vil naturlig nok være veldig forskjellige.

Periodisering av opplæringen

Når skolen velger å periodisere opplæringen i faget, er det viktig at læreren tenker gjennom hvordan hovedområder som blir avsluttet på et tidlig tidspunkt, skal vurderes ved fastsettelse av standpunktkarakteren. Når læreren vurderer elevenes kompetanse ved slutten av opplæringen, vil eleven ha kompetanse og ulik grad av måloppnåelse innenfor ulike deler av faget. Eleven vil også yte ulik grad av innsats innenfor og på tvers av hovedområdene. Det er ingen regler for hvordan kompetanse og innsats skal vektas, slik bestemmelsene var i L97 og R94. Det er viktig at læreren vurderer elevens mestring og innsats i faget på tvers av de enkelte kompetansemålene og hovedområdene. Det er da en forutsetning at elevene kjenner målene for opplæringen, får jevnlige tilbakemeldinger og råd om hvordan de kan forbedre seg, og at læreren legger til rette for at eleven vurderer sin egen utvikling, jf. §§ 3-1 fjerde ledd, 3-11, 3-12 og 3-13. Når eleven får fortløpende informasjon om egen kompetanse og innsats, fremgang og utviklingsbehov som en del av underveisvurderingen, vil ikke standpunktkarakteren komme som en overraskelse.

Bruk av tester

Det har vært en tradisjon i kroppsøvningsfaget å benytte ulike typer fysiske og tekniske tester for blant annet å måle styrke, spenst og utholdenhet. Verken gjeldende eller revidert læreplan i kroppsøving, eller forskrift til opplæringsloven gir metodiske anbefalinger om bruk av fysiske tester eller testing. Bruk av tester kan være problematisk og være i strid med prinsippene for vurdering. Er tester en egnet metode til å vurdere elevenes kompetanse, slik kompetanse er beskrevet i læreplanen for faget? Kompetansemålene er ikke formulert på en måte som angir at eleven skal vise styrke, løpe fort eller hoppe høyt. Omfattende bruk av resultater på tester som et grunnlag for å sette karakter i kroppsøving kan stride mot det målrelaterte vurderingsprinsippet i forskrift til opplæringsloven § 3-3. Det er forskriftsstridig å legge til grunn et normrelatert vurderingsprinsipp, for eksempel å bruke resultatene på tester som grunnlag for å sammenligne elever. Elevenes kompetanse skal vurderes opp mot kompetansemålene, og den enkelte eleven skal ikke vurderes i forhold til andre elever.

Det er en rekke forhold som må overveies ved bruk av fysiske tester: Hva er formålet med testen, og hvilke prinsipper ligger til grunn for de ulike testene? I lys av kompetansemålene og formålet med faget vil det i de fleste sammenhenger gi mer mening å bruke testene for at elevene skal få erfaring og innsikt i testing, enn for å spesialisere elevenes fysiske eller tekniske ferdigheter. Det kan gi mye læring å utforme tester, og la elevene prøve seg som testledere der de skal organisere, gjennomføre og registrere for hverandre. Testene kan da

være utgangspunkt for samtaler og refleksjon sammen med elevene, for eksempel om hva som påvirker testresultatene. Elevene kan dermed selv få innsikt i forutsetningene ved å vurdere egne testresultater og gi et grunnlag for å utvikle kompetanse.

I forbindelse med revisjon av veiledningen til læreplanen i kroppsøving vil vi utarbeide veiledende kjennetegn på måloppnåelse og eksempler på undervisningsopplegg.

4.3 Fritak fra vurdering med karakter

Fritak fra vurdering med karakter i faget kroppsøving er regulert i § 3-23. Bestemmelsen lyder:

§ 3-23 Fritak frå vurdering med karakter i faget kroppsøving i grunnskolen og i vidaregåande opplæring

Elevar som ikkje kan *følgje opplæringa* i kroppsøvingfaget, skal få tilrettelagd opplæring så langt dette er mogleg for eleven. Elevar kan få fritak frå vurdering med karakter i faget når den tilrettelagde opplæringa eleven får ikkje kan vurderast med karakter. *Avgjerda er eit enkeltvedtak.*

Merknad til § 3-23 - fritak fra vurdering med karakter

Paragraf 3-23 er endret slik at bestemmelsen gjelder både for elever i grunnskolen og i videregående opplæring. Konsekvensen er at også elever i grunnskolen kan fritas fra vurdering med karakter i kroppsøving. Elever med enkeltvedtak om spesialundervisning i grunnskolen kan også fritas fra vurdering med karakter. I grunnskolen kan det i noen tilfeller være slik at en elev kan ha rett til fritak fra vurdering med karakter i kroppsøving både med hjemmel i §§ 3-23 og 3-20. Fritaksordningen i § 3-23 er i første rekke aktuell for elever som ikke har et enkeltvedtak om spesialundervisning, eller at enkeltvedtaket ikke omfatter faget kroppsøving. Rektor bør i slike tilfeller vurdere hvilket hjemmelsgrunnlag for fritak fra vurdering med karakter som passer best for eleven. Fritak etter § 3-23 gjelder også for elever som ikke har rett til spesialundervisning.

Paragraf 3-23 første punktum understreker at elever, som ikke kan følge den ordinære opplæringen i kroppsøving, skal få tilrettelagt opplæring så langt dette er mulig.

Bestemmelsen er endret ved at det gis et fritak fra vurdering med karakter i hele faget. Det er ikke lenger slik at fritaket bare gjelder den praktiske delen av faget. Et skille mellom en

teoretisk og praktisk del er ikke i samsvar med kompetansebegrepet i Læreplanverket for Kunnskapsløftet. I andre punktum er det videreført at når den tilrettelagte opplæringen ikke kan vurderes med karakter, kan eleven søke om fritak fra vurdering med karakter. Rektor må da vurdere skjønnsmessig om eleven skal få fritak fra vurdering med karakter. Her er det viktig å få fram årsaken til at opplæringen ikke kan tilrettelegges. De elevene som fritas fra vurdering med karakter i kroppsøving etter bestemmelsen her, skal fortsatt delta i opplæringen i kroppsøving. I tredje punktum er det regulert at rektor skal treffe et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Dette er en forskriftsfesting av noe som er gjeldende rett, men som ikke går eksplisitt fram av forskriften i dag. Eleven har klagerett på enkeltvedtakene i samsvar med reglene i opplæringsloven § 15-2.

En tilsvarende bestemmelse finnes i forskrift til privatskoleloven § 3-22.

4.4 Fritak fra opplæring i kroppsøving

Elever i videregående opplæring kan fritas fra opplæringen i faget kroppsøving. Paragraf 1-12 lyder:

§ 1-12 Fritak frå opplæring i kroppsøving

Rektor kan etter søknad gi elevar i vidaregåande opplæring fritak frå opplæring i kroppsøving. Eleven må leggje fram ei fråsegn frå lege som dokumenterer at opplæringa er til skade for eleven, og at tilpassa opplæring ikkje er mogleg. Rektor si avgjerd er eit enkeltvedtak.

Merknad til § 1-12 - fritak fra opplæring

Paragraf 1-12 er endret. Bestemmelsen regulerer nå bare fritak fra opplæring i faget kroppsøving, og innholdet i bestemmelsen er også endret. Paragraf 1-12 er en snever unntaksregel. Bestemmelsen skal forstås slik at det i særskilte tilfeller er en meget snever adgang til å fritta eleven i videregående opplæring fra opplæring i kroppsøving. Fritak skal bare innvilges i de tilfeller det ikke er mulig å tilrettelegge opplæringen, og eventuelt gi eleven fritak fra vurdering med karakter etter § 3-23. Dette skal være siste utvei, og begge vilkårene i bestemmelsen må være oppfylt. Tilsvarende bestemmelse er fastsatt i forskrift til privatskoleloven § 5a-3. I private skoler er det daglig leder som avgjør om eleven får fritak etter denne bestemmelsen. Paragraf 5a-2 andre ledd i forskrift til privatskoleloven er opphevet.

Vilkårene for å få innvilget fritak fra opplæringen i kroppsøving er videreført, men

virkeområdet til bestemmelsen er utvidet. Skillet mellom en praktisk og teoretisk del i faget kroppsøving er fjernet. Begrunnelsen er tilsvarende som i endring til § 3-23, det vil si at det ikke er en teoretisk og en praktisk del i faget kroppsøving.

Det er bare elever i videregående opplæring som kan søke om fritak fra opplæringen i kroppsøving. Det er viktig at dette fritaket bare gis når det ikke er mulig for eleven å følge en tilrettelagt opplæring i faget, og eleven for øvrig oppfyller vilkårene. Vilråene for å innvilge fritak fra opplæringen er for det første at tilrettelagt opplæring ikke er mulig. For det andre må eleven legge frem en legeerklæring som dokumenterer at opplæringen er til skade for eleven. Det skal være en svært høy terskel for at opplæringen ikke kan tilrettelegges på en slik måte at dette vilkåret er oppfylt. Vi understreker også at en legeerklæring i seg selv ikke automatisk fører til at fritak skal innvilges. Det må også gå frem av legeerklæringen hvorfor deltakelse i opplæringen i kroppsøving vil være til skade for eleven, og at dette ikke kan løses ved å tilrettelegge opplæringen. Rektor må vurdere om vilkårene er oppfylt. Før fritaket innvilges, skal skolen alltid vurdere om det er mulig å tilrettelegge opplæringen og eventuelt treffe enkeltvedtak om fritak fra vurdering med karakter. I denne forbindelse bør rektor innhente råd fra elevens kroppsøvingslærer. Fritak fra opplæringen skal være siste utvei. For å få innvilget et fritak fra opplæringen må eleven selv søke, og det er elevens ansvar å legge fram en legeerklæring. Eleven har klagerett på enkeltvedtaket, jf. forvaltningsloven § 28. Det betyr at klagen skal behandles internt i fylkeskommunen.

Elever i grunnskolen kan ikke fritas fra opplæringen i kroppsøving. Dette har sammenheng med at disse elevene har en lovfestet opplæringsplikt, jf. opplæringsloven § 2-1. Et fritak vil i realiteten innebære at eleven blir fritatt fra deler av opplæringsplikten. For elever i grunnskolen er det viktig at skolen tilrettelegger så langt det er mulig, og eventuelt gir fritak fra vurdering med karakter enten etter § 3-20 eller § 3-23.

4.5 Kroppsøving i opplæring for voksne etter opplæringsloven kapittel 4A

Voksne som følger opplæring særskilt organisert for dem etter opplæringsloven § 4A-3, er fritatt fra opplæring i faget kroppsøving. Dette følger av forskrift til opplæringsloven § 1-13 tredje ledd som lyder:

Voksne som følger videregående opplæring særskilt organisert for dei etter kapittel 4A, er

fritekne frå opplæring i *faget* kroppsøving.

Paragraf 1-13 er endret. Fritak fra opplæring i faget kroppsøving for voksne er nå regulert i § 1-13 tredje ledd. Voksne i videregående opplæring etter opplæringsloven kapittel 4A fritas fra hele faget. Kroppsøving kan ikke deles i en praktisk og teoretisk del. Det er ikke nødvendig å fatte et enkeltvedtak om dette. Unntaket fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet for voksne fanges også opp i forskrift til opplæringsloven § 4-34 annet ledd, slik at voksne oppfyller vilkårene til vitnemål når fritaket er fastsatt i § 1-13 tredje ledd. Paragraf 4-16 om fritak fra vurdering med karakter er etter denne endringen overflødig og er opphevet. Når voksne er fritatt fra opplæringen i faget kroppsøving, omfatter dette også vurdering.

Gjeldende fagfordeling i grunnskoleopplæring for voksne, slik den fremgår av forskrift til opplæringsloven § 4-33, videreføres. Dette innebærer at voksne i grunnskoleopplæring etter kapittel 4A ikke skal ha faget kroppsøving. Det er derfor ikke nødvendig å frita disse fra opplæring i kroppsøving.

Det er ikke tilsvarende bestemmelse i forskrift til privatskoleloven. Dette har sammenheng med at privatskoleloven kun regulerer opplæring for elever, ikke for voksne.

4.6 Privatisteksamen

Den som er elev ved fristen for oppmelding til privatisteksamen, kan ikke melde seg som privatist til eksamen i faget, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-27 tredje ledd. Dersom en heltidselev ønsker å ta privatisteksamen i kroppsøving, må eleven melde seg av faget som elev og endre sin status slik at hun eller han ikke lenger er heltidselev, jf. forskrift til opplæringsloven § 6-2. Om rektor tillater at en elev endrer sin status, er et inntaksspørsmål og regulert av inntaksbestemmelsene i kapittel 6. Dette er ikke et spørsmål som er regulert i bestemmelsene om individuell vurdering.

En deltidselev i videregående opplæring som har bestått faget kroppsøving som privatist, vil få faget godkjent, jf. § 1-16 første ledd. Konsekvensen er at eleven har sluttvurdering i kroppsøving og skal dermed ikke følge opplæringen i faget. Eksamen som privatist er likeverdig med standpunktkarakter for elever.

For privatister er eksamensformen en lokalt gitt muntlig-praktisk eksamen.

Oppgrader til en [støttet nettleser](#) for å få en reCAPTCHA-utfordring.

[Hvorfor skjer dette?](#)